

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Латинська мова

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітня програма: **Біологія та лабораторна діагностика**

Спеціальність: **Е1 біологія та біохімія**

Галузь знань: **Е Природничі науки, математика та статистика**

Затверджено на засіданні
кафедри біології та екології
Протокол № 1 від "26" серпня 2025 р.

Розробник
Марта ПЕТРИШИН
к. філол. н, доц.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Латинська мова
Викладач (-і)	Марта Петришин
Контактний телефон викладача	-
Е-mail викладача	marta.petryshyn@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год., I курс, I семестр, залік
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/4022
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Латинська мова» є обов'язковим компонентом професійної підготовки фахівців у галузі біології та лабораторної діагностики. Вивчення латинської мови формує підґрунтя для опанування студентом циклу професійно орієнтованих дисциплін (філогенії і різноманіття живих організмів, еволюційної біології, молекулярної біології, фізіології рослин, фізіології тварин тощо), передбачає засвоєння здобувачами освіти нормативної граматики, оволодіння уміннями і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу ботанічних, зоологічних, анатомо-гістологічних термінів, сприяє формуванню осмисленого підходу до використання природничих термінів греко-латинського походження у фаховій комунікації та майбутній професійній діяльності. Предметом вивчення навчальної дисципліни є нормативна граматика (морфологія, елементи синтаксису), основи словотвору, латино-грецькі дублети і терміноелементи, необхідні для розуміння і грамотного вживання природничої термінології латино-грецького походження в професійній діяльності.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою викладання дисципліни є практичне оволодіння сучасною природничою термінологією, отримання знань з елементарного курсу латинської граматики і словотвору, необхідних для свідомого засвоєння і грамотного використання в професійній і науковій діяльності міжнародної біологічної і хімічної номенклатур, природничих термінів латинського та давньогрецького походження.</p> <p>Цілі курсу: ознайомлення студентів з роллю латинської мови у формуванні природничої термінології; накопичення системи теоретичних знань з фонетики, морфології, лексики, словотворення латинської мови, необхідних для розуміння принципів утворення уніомінальних, біномінальних, триномінальних та складених назв рослин і тварин, правил позначення гібридів та культурних рослин, інформативного змісту латинських біологічних</p>	

номенклатурних найменувань, значення уніфікованих кінцевих елементів; формування фахової термінологічної компетентності.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основні віхи історії латинської мови та її значення для біологічної науки;
- латинський алфавіт, правила читання та постановки наголосу, орфографічні та фонетичні особливості слів грецького походження;
- основи морфології, синтаксису, термінологічного словотвору (практичне застосування);
- греко-латинські дублети іменників і прикметників;
- лексичний мінімум ботанічних, зоологічних, анатомо-гістологічних термінів (500 одиниць);
- основні принципи біологічної систематики (правила утворення уніномінальних, біноміальних, триніомінальних та складених назв рослин і тварин, позначення гібридів та культурних рослин, інформативний зміст латинських біологічних номенклатурних найменувань, значення уніфікованих кінцевих елементів);
- поширені латинські скорочення та кліше в науковому дискурсі.

Вміти:

- правильно писати латинські літери;
- вільно читати латинською мовою;
- відміняти іменники I-V відмін;
- узгоджувати прикметники з іменниками;
- утворювати ступені порівняння прикметників;
- відмінювати дієслова різних дієвідмін у часах недоконаного виду;
- перекладати з латинської мови на українську і з української на латинську біологічні, зоологічні та анатомо-гістологічні терміни, адаптовані тексти фахової тематики;
- визначати частини (компоненти) складного терміна, розуміти етимологію терміна-композиції, його інформативне навантаження;
- аналізувати особливості словотвірної структури біологічних термінів;
- утворювати уніномінальні, біноміальні, триніомінальні та складені назви рослин і тварин;
- вільно оперувати природничими і медичними термінами латино-грецького походження, номенклатурними найменуваннями в професійному спілкуванні;
- коректно вживати латинські скорочення та кліше в науковому дискурсі.

4. Програмні компетентності та результати навчання

ІК01. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК06. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ПР02. Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності.

ПР04. Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами.

ПР08. Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.

ПР10. Знати основи систематики, методи виявлення та ідентифікації неклітинних форм життя, прокариотів і еукариотів й застосовувати їх для вирішення конкретних біологічних завдань.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	-
практичні заняття	30
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	E1 біологія та біохімія	I	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	лекції	практичні	сам. роб.
Тема 1. Історія розвитку латинської мови. Роль латинської мови у формуванні природничої термінології. Латинський алфавіт. Латинська мова в професійній діяльності.	-	2	3
Тема 2. Фонетика і графіка. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги і диграфи. Вимова приголосних, буквосполучень. Довгота і короткість складу. Наголос.	-	2	3
Тема 3. Іменник. Граматичні категорії іменника. Словникова форма. Огляд іменників п'яти відмін. Неузгоджене означення в структурі природничих термінів.	-	2	3
Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії. Словникова форма. Поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення. Вищий ступінь порівняння прикметників у природничій термінології.	-	2	3

Тема 5. Дієслово. Граматичні категорії. Словникова форма. Дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного стану. Наказовий спосіб	-	2	3
Тема 6. Перша відміна іменників. Суфікси іменників першої відміни. Грецькі дублетні позначення латинських іменників першої відміни. Біномінальні назви. Назви родин рослин і тварин. Прийменник.	-	2	3
Тема 7. Друга відміна іменників. Правило середнього роду. Суфікси іменників другої відміни. Грецькі дублетні позначення латинських іменників другої відміни. Ablativus qualitatis. Латинські назви гібридів і культурних рослин.	-	2	3
Тема 8. Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латино-грецькі дублети прикметників першої групи. Дієприкметник минулого часу пасивного стану. Вживання дієприкметника минулого часу пасивного стану в природничій термінології. Розряди займенників.	-	2	3
Тема 9. Третя відміна іменників. Приголосний тип. Голосний тип. Мішаний тип. Винятки з правил про рід іменників третьої відміни. Особливості відмінювання іменників III відміни грецького походження. Суфікси іменників третьої відміни. Латино-грецькі дублети іменників третьої відміни.	-	4	6
Тема 10. Третя відміна прикметників. Поділ на підгрупи, визначення основи, відмінювання, узгодження з іменниками. Грецькі дублетні позначення латинських прикметників третьої відміни. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Дієприкметник теперішнього часу активного стану в біологічній термінології.	-	2	4
Тема 11. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Грецькі дублетні позначення іменників четвертої і п'ятої відміни. Триномінальні та складені назви.	-	2	3

Тема 12. Ступені порівняння прикметників. Вищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Найвищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Недостатні ступені порівняння. Ablativus comparationis. Genetivus partitivus. Вживання ступеневих форм в природничій термінології. Прислівник.	-	2	6
Тема 13. Розряди числівників. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Розділові числівники. Прислівникові числівники. Числівники-префікси. Ablativus temporis. Позначення ваги, об'єму, відсотків.	-	2	4
Тема 14. Словотвір у природничій термінології: суфіксація, префіксація, основокладання. Греко-латинські дублетні позначення в термінології анатомії, ботаніки та зоології.	-	1	5
Тема 15. Історія становлення природничої термінології і номенклатури. Ботанічна номенклатура. Зоологічна номенклатура. Латинська хімічна номенклатура.	-	1	8
Загалом:	-	30	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система оцінювання навчальної дисципліни визначена <u>Положенням</u> про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 03 липня 2025 р. №572)</p> <p>Види контролю: поточний (усне/письмове опитування на практичному занятті, термінологічні диктанти); підсумковий (перевірка письмових індивідуальних завдань (переклад і граматичний аналіз термінів, переклад описів з гербарію, анатомічних атласів, переклад адаптованого тексту; тестування на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/).</p> <p>Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 50 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), підсумкова контрольна робота – 20 балів, самостійна робота – 20 балів (40 питань</p>
---	---

у формі тесту “множинного вибору” на платформі d-learn.pnu.edu.ua з тем, які винесено на самостійне опрацювання), колоквиум – 10 балів (перевірка знання напам’ять назв рослин і тварин, греко-латинських дублетів). Залік виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи.

Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, має право скласти залік за відомістю № 2.

Впродовж вивчення дисципліни студент зобов’язаний: систематично відвідувати заняття; вести конспекти лекцій і практичних занять; брати активну участь в роботі на практичних заняттях; виконувати тестові завдання; виконувати індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання знань

«Відмінно» – Студент вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи тих проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок, вільно володіє латинською термінологією, логічно та аргументовано виконує практичні завдання, демонструє глибоке розуміння граматичних категорій і форм, впевнено орієнтується в парадигмах відмінювання та дієвідмін. Не допускає орфографічних помилок при написанні природничих термінів. Під час перекладу латинських текстів швидко користується словником, точно інтерпретує зміст, зокрема біологічні назви, терміноелементи та фахові конструкції. Знає понад 30 нових лексичних одиниць з кожної теми, розуміє принципи побудови уніомінальних, біноміальних, триніоміальних і складених назв рослин і тварин, правила позначення гібридів, сортів і культурних форм; вільно інтерпретує латинські номенклатурні назви, включно з ініціальними та фінальними терміноелементами; може пояснити значення біологічних термінів у контексті анатомії, мікробіології, ботаніки, зоології та лабораторної діагностики; демонструє готовність до використання латинської термінології у професійній комунікації, оформленні документації та аналізі біологічних матеріалів.

«Добре» – Студент упевнено застосовує набуті теоретичні знання під час аналізу практичного матеріалу, висловлює власне бачення окремих проблем, демонструє

достатній рівень сформованості практичних навичок. Володіє основною природничою термінологією латино-грецького походження, виконує практичні завдання логічно та аргументовано, розуміє граматичні категорії та форми, орієнтується в основних парадигмах відмінювання та дієвідмін. При написанні природничих термінів допускає незначні орфографічні помилки, які не впливають на загальне розуміння. Під час перекладу латинських текстів користується словником, інтерпретує зміст з достатньою точністю, зокрема біологічні назви та терміноелементи. Засвоює близько 25 нових лексичних одиниць з кожної теми, розуміє принципи побудови одно-, дво- та тринімінальних назв рослин і тварин, а також основні правила позначення гібридів, сортів і культурних форм. Може пояснити значення латинських номенклатурних назв у контексті анатомії, мікробіології, ботаніки, зоології та лабораторної діагностики. Виявляє готовність до використання латинської термінології у професійній комунікації, оформленні документації та роботі з біологічними матеріалами.

«Задовільно» – Студент володіє базовими теоретичними знаннями з латинської мови, виконує практичні завдання з опорою на допоміжні матеріали. Виявляє загальне розуміння граматичних категорій і форм, орієнтується в основних парадигмах відмінювання та дієвідмін, але допускає окремі помилки. Під час письма можливі орфографічні неточності у природничих термінах. Переклад латинських текстів здійснюється повільно, з частими зверненнями до словника; інтерпретація біологічних назв і терміноелементів потребує уточнення. Засвоєно обмежену кількість лексичних одиниць (до 20 слів з кожної теми). Студент демонструє загальне уявлення про принципи побудови одно-, дво- та тринімінальних назв рослин і тварин, правила позначення гібридів і культурних форм, а також значення окремих терміноелементів, може пояснити окремі біологічні терміни латино-грецького походження, пов'язані з анатомією, ботанікою, мікробіологією та лабораторною діагностикою, відчуває труднощі при застосуванні фахових термінів у професійній комунікації та під час оформлення документації.

«Незадовільно» – Студент не засвоїв основні теоретичні положення курсу, демонструє фрагментарне або поверхове розуміння граматичних категорій, не орієнтується в парадигмах відмінювання та дієвідмін.

	<p>Практичні завдання виконує з численними помилками або не виконує взагалі. Природничу термінологію латино-грецького походження використовує неточно. Під час письма часто допускає орфографічні помилки у природничих термінах. Переклад латинських текстів утруднений, зміст біологічних назв, терміноелементів і фахових конструкцій не інтерпретує належним чином. Лексичний запас обмежений, нові слова засвоєні частково або не засвоєні. Студент не розуміє принципів побудови уно-, бі- та тринімінальних назв рослин і тварин, не володіє знаннями щодо позначення гібридів, сортів і культурних форм, а також не розуміє значення терміноелементів. Виявляє труднощі у використанні латинської термінології в професійній комунікації, оформленні документації.</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>У письмовій роботі студент повинен продемонструвати вміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в межах одного змістового модуля. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навиків і умінь за темами змістового модуля.</p> <p>Контрольна робота виконується на 13 занятті та складається з чотирьох практичних завдань (граматичне завдання; переклад речень фахової спрямованості з латинської мови на українську; переклад термінів латинською мовою, аналіз біномінальних назв; конструювання та аналіз термінів за заданими морфемами). Максимальний бал за контрольну роботу становить 20 балів. У письмовій роботі студент повинен продемонструвати вміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в результаті вивчення дисципліни. Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні індивідуальних письмових завдань, самостійної роботи, тестувань, а також бали за підсумкову контрольну роботу.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Форма контролю – залік. Підсумковий контроль проводиться на останньому занятті і виставляється за результатами поточного контролю з усіх видів навчальної роботи.</p>

	Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, користується правом перескладання заліку за відомістю №2. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.
--	--

7. Політика навчальної дисципліни

Здобувачі освіти і науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися встановлених норм академічної доброчесності, що визначені [Положенням](#) про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 27 вересня 2022 р. №529).

Здобувачі освіти і науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися загальних морально-етичних принципів і правил поведінки, визначених [Кодексом](#) честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Наказ ректора від 7 вересня 2022 р. №530).

Студенти зобов'язані відвідувати заняття, незалежно у якій формі вони проводяться (авдиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення окремих студентів до складання семестрового контролю. Відпрацювання пропусків без поважних причин дозволяється лише за заявою на ім'я декана і набуття чинності відповідного розпорядження. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються без попередніх узгоджень.

Можливість зарахування результатів неформальної освіти. Рекомендовані платформи: Coursera, EdX, Prometheus.

8. Рекомендована література

Балаєва О.Ю., Вакулик І.І. Латинська мова для студентів агрономічного та плодоовочевого факультетів. К., 2010. 324 с.

	<p>Балалаєва О.Ю., Вакулик І. І. Латинська мова: Довідник для студентів спеціальності «Водні біоресурси та аквакультура». К.: Фітосоціоцентр, 2012. 225 с.</p>
	<p>Дяків О. Ю., Петришин М. Й. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Івано-Франківськ, 2015. 115 с.</p>
	<p>Заколюжний М.М., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології. Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. 424 с.</p>
	<p>Перерва В. В. Латинь. Ботанічна термінологія : Довідник для студентів спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Кривий Ріг: КДПУ, 2020. 120 с.</p>
	<p>Петришин М. Й., Загайська Г.М. Практикум з латинської мови для студентів природничих спеціальностей. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 158с.</p>

Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars secunda : збірник тестів з латинської мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 148с.

Halina M. Zahajska, Marta J. Petryshyn, Oxana V. Liubimova. Suggestions and prescriptions for maintaining good health in «Regimen Sanitatis Salerni» by Arnold of Villanova. *Wiadomości Lekarskie*. Volume LXXV, Issue 1, January 2022. P. 117–123.

Викладач

Марта ПЕТРИШИН

к. філол. н., доц.